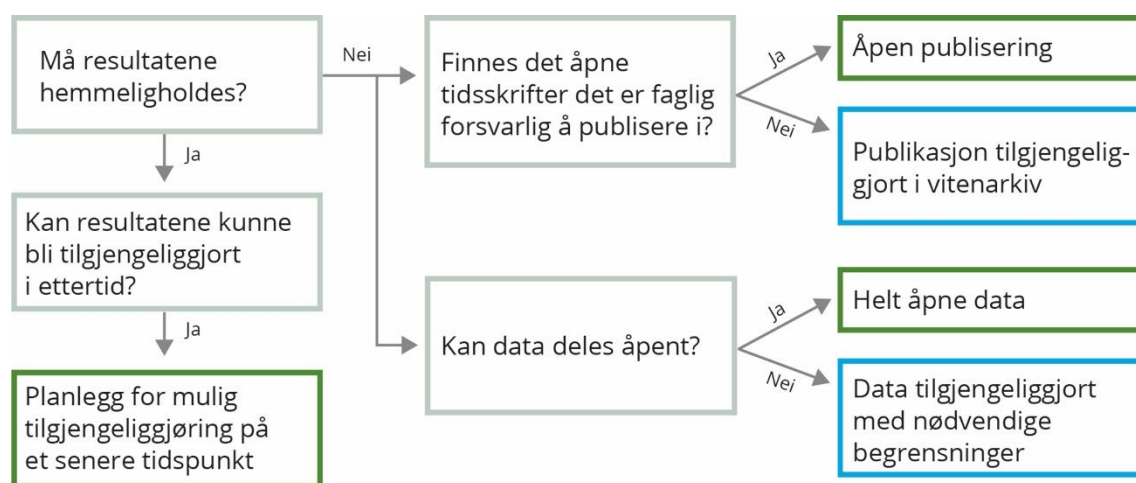

Retningslinjer for forvaltning av forskningsdata ved Universitet i Agder (UiA).

Formål

Riktig og effektiv lagring av forskningsdata er viktig for å sikre nøyaktighet, validitet, og som grunnlag for funn og metoder som skal etableres, granskes, testes og deles.

UiA legger til grunn Forskningsrådets¹ og EUs prinsipper for forvaltning av forskningsdata²– Åpen som standard, As open as possible, as closed as necessary og FAIR-prinsippene: Findable, Accessible, Reusable, Interoperable¹. Alle forskningsdata som kan ligge åpent skal gjøres åpent tilgjengelige (se diagram nedenfor). Bestemte datasett kan likevel reservere seg mot tilgang grunnet personsensitive data, sikkerhetshensyn, kommersielle eller andre juridiske forhold. Slike reserverasjoner skal redegjøres for i det enkelte forskningsprosjektets databehandlingsplan.

(Kilde: Kunnskapsdepartementet, Nasjonal strategi for tilgjengeliggjøring og deling av forskningsdata, 2017, s.23)

Formålet med retningslinjene er å avklare ansvar og gi veiledning om hvordan institusjonen og ansatte skal forvalte, dele og bevare forskningsdata i tråd med institusjonens administrative, finansielle og forskningsetiske retningslinjer.

Definisjoner

UiAs retningslinjer for forvaltning av forskningsdata legger Forskningsrådets definisjoner³ til grunn:

Forskningsdata

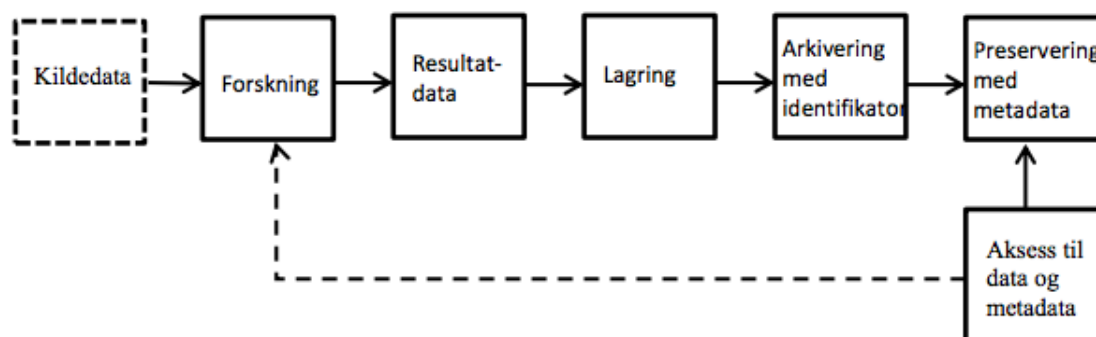
Med forskningsdata mener vi registreringer/nedtegnelser/rapporteringer i form av tall, tekster, bilder og lyd som genereres eller oppstår underveis i forskningsprosjekter som er vitenskapelig

¹ [Tilgjengeliggjøring av forskningsdata](#)

² [Guidelines on Open Access to Scientific Publications and Research Data in Horizon 2020.](#)

³ [Tilgjengeliggjøring av forskningsdata](#)

interessante/har vitenskapelig potensiale. Data som allerede finnes uavhengig av forskningen som skal gjennomføres, betegner vi som kilde-data. Kilde-data som brukes som inngangsdata i forskningen, men som er innsamlet, generert eller bearbeidet av andre enn forskerne eller forskningsinstitusjonene som gjennomfører forskningen, vil normalt ikke omfattes av retningslinjene.

(Kilde: Forskningsrådet, Tilgjengeliggjøring av forskningsdata, 2014, s.6)

Forskningsprosjekt

Med forskningsprosjekt menes et forskningsarbeid som utføres med vitenskapelig metodikk og med siktemål å frambringe ny kunnskap på et fagområde. Et forskningsprosjekt har ofte en avgrenset tids- og ressursramme, har en prosjektleder og et avgrenset sett deltakere. Forskningsprosjekter kan bestå av flere underprosjekter og ha ulike finansieringskilder.

Datahåndteringsplan

En datahåndteringsplan (på engelsk: data management plan - DMP), er et dokument som beskriver hvordan forskningsdataene i et prosjekt skal håndteres fra prosjektets start til slutt. Dette inkluderer beskrivelser om hvordan forskningsdata skal samles inn, behandles, arkiveres og gjøres tilgjengelige, og også gjerne synliggjøre kostnader for forvaltning av forskningsdata.

Metadata

Med metadata menes beskrivende informasjon om dataene. Dette kan være beskrivelser av eksperimentet eller simuleringen hvor dataene framkom, referanser til standarder som er brukt i arbeidet og kategorisering av dataene. Det kan også være beskrivelser av kvaliteten på data og beskrivelser som gjør det mulig å søke etter dataene, som tidsrom, geografisk område, fagfelt og tema for forskningen. Uten gode metadata er det vanskelig å søke etter data, og de kan ikke brukes av andre fordi det vil være for stor usikkerhet knyttet til hva dataene faktisk representerer.

Eierskap

Som ved vitenskapelig publisering er hovedprinsippet for forskningsdata at UiA beholder eierskap til de intellektuelle rettighetene, herunder opphavsretten. Dette gjelder også forskningsdata skapt av ph.d.-kandidater og midlertidig ansatte forskere. UiA har ikke mulighet til å kreve eierskap til studenters forskningsdata. Eierskap til forskningsdata skapt av studenter forutsetter frivillig overdragelse fra student til universitet gjennom spesifikk avtale (dette er for eksempel aktuelt ved eksternt finansierte prosjekter, og ved samskaping i fellesskap mellom

studenter og vitenskapelig ansatte). I tilfeller hvor forskningsdata genereres som del av forskningsprosjekter, som er delvis eller fullt finansiert av en tredjepart, skal fordeling av eierskap og rettigheter til bruk av data og forskningsresultater spesifikt avtales. Rettigheter til bruk og/eller publisering av forskningsdata skal ikke overdras til kommersielle aktører uten at UiA forbeholder seg en rett til å gjøre dataene åpent tilgjengelige for gjenbruk. UiA skal som hovedregel ha tilgang til bruk av all forskningsdata generert ved institusjonen.

Datahåndtering⁴

Alle forskningsprosjekter skal ha en datahåndteringsplan (Data Management Plan – DMP) som oppfyller kravene fra finansieringskildene. Denne skal opprettes tidlig i forskningsprosjektet og ikke senere enn seks måneder etter oppstart.

Forskningsdata skal lagres i sikre arkiver, enten sentralt ved UiA eller i nasjonale/internasjonale arkiver som er godkjent av UiA.

Forskningsdata skal utstyres med standardiserte metadata som gjør andre forskere i stand til å søke etter og ta i bruk dataene. Metadata skal følge internasjonale standarder der dette finnes og gi en beskrivelse av datainnholdet for fremtidig bruk. Forskningsdata som ikke kan gjøres åpent tilgjengelig skal også utstyres med tilsvarende metadata som kan inngå i systemer for gjenfinning og i oversikter. Hvis et datasett oppdateres eller utfylles med nye data, må også metadata oppdateres, eller eventuelt publiseres i ny og separat utgave for en ny versjon av datasettet.

Forskningsdata skal utstyres med lisenser for tilgang, gjenbruk og videredistribusjon. Lisensene bør være internasjonalt anerkjente og legge så få begrensninger som mulig på tilgang, gjenbruk og videredistribusjon av dataene.

Forskningsdata skal gjøres tilgjengelig på et så tidlig tidspunkt som mulig. For data som er tilknyttet vitenskapelige publikasjoner betyr dette ikke senere enn publiseringstidspunktet. For andre data som kan være av interesse for annen forskning, vil tidspunktet normalt være ved prosjektslutt, og ikke senere enn tre år etter endt prosjekt

Universitetsbiblioteket tilbyr veiledning i arkivering av forskningsdata, registrering av metadata og valg av lisenser.

Roller og ansvar:⁴

Forskerens/prosjektleders/Fakultet

Fakultetet skal gjøre forskerne kjent med UiAs policy for forvaltning av åpne forskningsdata og de retningslinjene som følger av denne samt gjeldende regelverk omkring datahåndtering.

Den enkelte forsker har ansvar for å håndtere forskningsdata i tråd med UiAs prinsipper. For forskning ved UiA som ikke er organisert som prosjekt, er det den ansatte som utfører

⁴ Basert på *Prinsipper og retningslinjer for forvaltning av forskningsdata ved UiT*

forskningen som er ansvarlig for å koordinere sitt arbeids forskningsdata. For forskningsprosjekter, er prosjektleder ansvarlig for å koordinere sitt prosjekts forskningsdata om ikke annet er bestemt og avtalefestet. Dersom prosjektleder forlater UiA i løpet av prosjektperioden eller etter at prosjektet er avsluttet, må ansvaret for å ivareta prosjektets forskningsdata sikres i samarbeid med fakultet.

Prosjektleder skal sette opp en databehandlingsplan (Data Management Plan- DMP) tidlig i forskningsprosjektet og ikke senere enn seks måneder etter oppstart. Databehandlingsplanen revideres ved behov i løpet av prosjektet. Krav om databehandlingsplan skiller seg fra krav til plan for behandling av personopplysninger som gjelder for prosjekter med meldeplikt til personvernombudet, samt fra krav for søknader til de Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK). I de tilfeller hvor plan for behandling av personopplysninger og søknader til REK dekker forhold UiA krever beskrevet i en databehandlingsplan, kan slike planer erstatte dette.

Studenter og veiledere

Studenter og deres veiledere skal sikre at forvaltning av forskningsdata er planlagt og dokumentert i begynnelsen av forskningsprosjektet i form av en databehandlingsplan.

Institusjonen

UiA skal tilby en sikker basistjeneste for behandling, lagring og arkivering av forskningsdata enten sentralt ved egen institusjon, eller i andre egnede kvalitetssikre infrastrukturer for lagring og/eller arkivering av data. UiA skal gi forskere opplæring og støtte til å benytte tjenesten.

UiA skal tilby veiledning og støtte til utvikling av databehandlingsplaner, registrering av standardiserte metadata, fastsette lisenser for tilgang, gjenbruk og videredistribusjon av forskningsdata.

UiA skal legge til rette for at forskningsdata gjøres tilgjengelig for bruk så tidlig som mulig og til lavest mulig kostnad.

UiA skal tilby veiledning og støtte til forskere ved avtaler og kontrakter med tredjepart.

UiA har ansvar for å vurdere deling av og tilgang til forskningsdata som er resultat av UiAs forskning.

Tilknytning til andre strategier/retningslinjer

[UiAs Rettighetspolitikk](#)

[Rutiner for behandling av personopplysninger i forskning og i studentoppgaver](#)

[Informasjon om hva som lagres av personopplysninger](#)

[Hvordan sikre informasjon](#)

[Prosjektstøtte og finansiering](#)